

Adolescencja

mgr Ewa Morawiecka

Zadania rozwojowe

1. osiągnięcie dojrzałej więzi z rówieśnikami obojga płci
2. ukształtowanie roli kobiecej lub męskiej
3. akceptacja wyglądu i skuteczne posługiwanie się własnym ciałem
4. niezależność uczuciowa od rodziców
5. przygotowanie do życia w małżeństwie i rodzinie
6. przygotowanie do kariery zawodowej (niezależności ekonomicznej)
7. rozwijanie ideologii (sieć wartości) i systemu etycznego kierującego zachowaniem
8. dążenie i rozwijanie postępowania akceptowanego społecznie

Wczesna/Późna adolescencja

Cel: ukształtowanie zdolności dawania życia

- zmiany fizjologiczne związane z okresem pokwitaniowym są podłożem obrazu własnej osoby, akceptacji siebie (**ANOREKSJA/BULIMIA**), odpowiedzialne są za pobudzenie emocjonalne i ambiwalencję (**DEPRESJA**);
- akceptacja własnej płci (poszukiwanie tożsamości) (**INFANTYLIZM**, u dziewcząt: **KOMPLEKS DIANY**, u chłopców **KULT MACHO**)

Cel: ukształtowanie zdolności samodzielnego kształtowanie własnego życia

- rozwój społeczny: nawiązywanie kontaktów rówieśniczych, pierwsze miłości (rozwój uczuć wyższych, w tym też estetycznych, moralnych)
- kształtowanie własnej filozofii życiowej: konwencjonalna moralność (zależna od opinii otoczenia, moralność oparta na prawie), rygoryzm moralny, idealizm młodzieżowy,

!!! mass media !!!

- Nasiloną erotyzacja przyczynia się do liberalizacji postaw wobec seksu
- Niebezpieczeństwem jest pojawienie się trudności związanych z identyfikacją płci (roli kobiety/mężczyzny) – współcześnie rola kobiety jest mniej wyraźnie określona i mniej stabilna niż męska
- Następuje porównywanie siebie do wzorców prezentowanych w mediach, które zazwyczaj wypada niekorzystnie (szczególnie w odniesieniu do sylwetki).

Rola grupy rówieśniczej w okresie adolescencji

Związki rówieśnicze są trojakiego rodzaju:

- 1. Paczki (kliki)** – małe, blisko z sobą zżyte grupy, złożone najpierw z osób tej samej płci, potem różnych płci, członkowie są w tym samym wieku, mają zbliżone zainteresowania, podobne pochodzenie społeczne
- 2. Grupy** – liczniejsze, kontakty oparte na podobnych zainteresowaniach oraz orientacjach zawodowych
- 3. Związki przyjaźni** – zazwyczaj jeden lub dwóch przyjaciół, kontakty intensywne, oparte na lojalności i zaufaniu (w większości osoby tej samej płci: dziewczęta spędzają wiele czasu na rozmowach, chłopcy podejmują wspólne działania)

Funkcje grupy rówieśniczej:

1. Zastępowanie rodziny – poczucie bezpieczeństwa, określony status
2. Stabilizacja osobowości
3. Wzbudzanie poczucia własnej wartości
4. Określanie standardów zachowania
5. Zapewnianie „bezpieczeństwa wynikającego z liczebności”
6. Rozwijanie społecznych kompetencji
7. Przyjęcie wzorów do ich naśladowania

Korzyści i zagrożenia w grupach rówieśniczych

+	-
<ul style="list-style-type: none"> • Solidarność grupowa • Wzmocnienie poczucia własnej wartości • Bezpieczeństwo emocjonalne i fizyczne • Rozwijanie zainteresowań oraz różnych form działania	<ul style="list-style-type: none"> • Solidarność może wywołać niechęć oraz nienawiść do innych • Zuchwałość • Agresja wobec domniemanych wrogów • Zainteresowania aspołeczne

Konflikty wg. Ericksona – stadia rozwoju psychospołecznego

Okres życia	Konflikt	Charakterystyka stadium
Niemowlęctwo (od 0 do 1 r.ż.)	ufność – nieufność	Osiągnięcie zaufania do matki lub osoby sprawującej opiekę.
Wczesne dzieciństwo (od 2 do 3 r.ż.)	autonomia - wstyd i zwątpienie	Osiągnięcie samokontroli i poczucia własnej odrębności.
Wiek zabaw (od 4 do 5 r.ż.)	inicjatywa – poczucie winy	Ukształtowanie orientacji na cele i inicjatywność w działaniu.
Wiek szkolny (od 6 do 12 r.ż.)	pracowitość – poczucie niższości	Osiągnięcie poczucia własnych kompetencji.
Adolescencja (od 13 do 18 r.ż.)	tożsamość – rozproszenie tożsamości	Osiągnięcie odpowiedzi na pytanie, kim jestem i kim mogę być oraz wierność sobie.
Wczesna dorosłość (od 26 do 40 r.ż.)	intymność – izolacja	Osiągnięcie zdolności do miłości bez utraty poczucia własnej tożsamości.
Dorosłość (od 26 do 40 r.ż.)	generatywność – stagnacja	Potrzeba opiekowania się młodymi ludźmi i troska o los młodszych generacji.
Dojrzałość (powyżej 41 r.ż.)	integralność EGO - rozpacz	Osiągnięcie mądrości życiowej w wyniku pozytywnego bilansu życia.

Najczęstsze problemy okresu adolescencji

- lęki (dotyczące osiągnięć szkolnych, pozycji wśród rówieśników, odnoszące się do relacji seksualnych)
- zaburzenia odżywiania (anoreksja i bulimia)
- uzależnienia, nadużywanie, używanie ryzykowne (substancje psychoaktywne: narkotyki, nikotyna, alkohol)
- zachowania destrukcyjne i autodestrukcyjne (agresywne, przestępcze, samobójcze)
- depresja

Model postaw rodzicielskich wg. Ziemskiej

Pozytywne:	Negatywne:
<ul style="list-style-type: none"> • Postawa akceptacji • Postawa współdziałania • Uznanie praw dziecka • Rozumna swoboda	<ul style="list-style-type: none"> • Nadmiernych wymagań • Nadmiernie ochraniająca • Unikająca • Odtrącająca

U źródeł negatywnych postaw rodzicielskich leżą nadmierna koncentracja na dziecku (wywołująca reakcje nerwicowe) lub nadmierny dystans wobec dziecka (rodzi u dzieci agresję).

Charakterystyka postaw rodzicielskich

Postawa akceptacji – przejmowanie dziecka takim jakie jest, rodzice lubią swoje dziecko i okazują mu pozytywne uczucia, starają się zaspokoić jego potrzeby, dają poczucie bezpieczeństwa i zadowolenia z własnego istnienia.

Postawa współdziałania – pozytywne zaangażowanie na rzecz dobra dziecka, zainteresowanie jego życiem, uczuciami itd. Rodzice są aktywni w nawiązywaniu kontaktów z dzieckiem, który sprawia przyjemność obu stronom.

Uznanie praw dziecka – dziecko traktowane jako partner, rodzice okazują szacunek dla jego indywidualności, pozwalają mu działać na własną odpowiedzialność, kierują nim poprzez sugestie, wyjaśnianie, dziecko jest świadome oczekiwań rodziców przystających do jego możliwości.

Rozumna swoboda – w miarę rozwoju dziecka pozwolenie na oddalanie się fizyczne przy dbałości o więź psychiczną, zaufanie, swoboda przy zachowaniu rodzicielskiego autorytetu.

Charakterystyka postaw rodzicielskich

Nadmiernych wymagań – wynik nadmiernego skoncentrowania na dziecku i dominacji rodziców, rodzice tworzą pewien ideał do spełnienia, postawy cząstkowe:

- Wygórowane wymagania
- Narzucanie autorytetu
- Ograniczenie samodzielności i swobody
- Sztywne reguły
- Braku uznania równych praw dziecka w rodzinie i poszanowania dla jego indywidualności

Nadmiernie ochraniająca – gdy rodzice są jednocześnie nadmiernie skoncentrowani i nadmiernie ulegli wobec dziecka, uznają dziecko za wzór doskonałości, są zbyt opiekuńczy, pobłażliwi i starają się rozwiązać wszelkie trudności za dziecko, ogranicza to rozwój dziecka, uzależnia od rodziców, prowadzi do ograniczenia swobody dziecka lub izolacji społecznej.

Unikająca – nadmierny dystans emocjonalny, uległość i bierność, ubogi stosunek uczuciowy rodziców wobec dziecka, czasami obojętność. Kontakt z dzieckiem luźny lub pozornie dobry.
Postawy cząstkowe:

- Ukryta lub jawna bez troska (brak odpowiedzialności)
- Ignorowanie dziecka
- Unikanie kontaktu z dzieckiem
- Lekkość i obojętność na niebezpieczeństwa

Odrzucająca – dziecko odczuwane jest jako ciężar, rodzice są rozczarowani, zawiedzeni, urażeni, rodzice nie dostrzegają potrzeb dziecka, postawy cząstkowe:

- Brak uczuć pozytywnych
- Dezaprobata
- Otwarta krytyka dziecka
- Surowe kary
- Straszanie, brutalne traktowanie